

OKUL ÖNCESİ DEĞERLER ÖLÇEĞİ AİLE VE ÖĞRETMEN FORMUNUN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Validity And Reability For Preschool Value Scale- Parent And Teacher Form

Seviye NESLİTÜRK¹

Nadir ÇELİKÖZ²

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, aile ve öğretmen görüşleri doğrultusunda 5-6 yaş çocuklarının değer düzeylerini belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu doğrultuda öğretmen ve aile formları geliştirilmiştir. Formlar geliştirilirken literatür taraması yapılmış, alanda çalışan öğretmenler ve uzmanların görüşleri alınarak taslak formlar oluşturulmuştur. Taslak formlar 10 öğrencinin aile ve öğretmenine uygulanarak anlaşılabilirliği test edilmiştir. 110 öğrencinin aile ve öğretmenine uygulanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Öğretmen formunun Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0.79; aile formunun ise 0.77 bulunmuştur. Öğretmen formunun Bartlett's Sphericity testi X^2 değeri 1.587, $p < 0.001$; aile formunun ise X^2 değeri 1.564, $p < 0.001$ olarak hesaplanmıştır. Testi yarılama yöntemine göre öğretmen formunun güvenilirlik katsayısı .86; aile formunun .84'dür. Cronbach Alpha Güvenirlik katsayısı öğretmen formu için .91; aile formunun .89 olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okulöncesi, değer eğitimi, okulöncesi değer ölçeği

Abstract

The main purpose of this study is to develop a valid and reliable assessment scale to find out the value levels of the 5-6 year old pre-school period children through the opinions of parents and teachers. In this term, two different forms were developed

¹ Yard.Doç.Dr.; Akdeniz Üniversitesi, Alanya Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Antalya, snesliturk@akdeniz.edu.tr

² Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, tolgaerdogan.edu@gmail.com

for parents and teachers. While developing the forms, literature was reviewed, the teachers working in this area were interviewed, experts' opinions were asked, and the drafts of the forms were constructed. The intelligibility of the drafts was tested by applying them to 10 students' parents and teachers. Then, the reliability and validity studies were done by applying the forms to 110 students' parents and teachers. The Kaiser-Meyer-Okin value of the teacher form was found as 0.79; and it was found for the parents' form as 0.77. The Bartlett's Sphericity test X^2 value was calculated as 1.587, $p < 0.001$ for the teachers' form; and 1.564, $p < 0.001$ for the parents' form. According to the split halves method, the reliability coefficient was .86 for the teachers' form and .84 for the parents' form. Cronbach Alpha Reliability coefficient was .91 for the teachers' form and .89 for the parents' form.

Keywords: *Preschool, value education, preschool value scale*

GİRİŞ

Okul öncesi dönem pek çok beceri ve alışkanlık gibi temel değerlerin de kazanıldığı kritik dönemdir. Bu dönemde kazanılan temel değerler ileriki yıllara aktarılır. Temel değerlerin oluştuğu okulöncesinde değerler eğitiminin sistemli verilmesi önemli bir konudur. Çünkü çocukların “etik kurallar” da diyebileceğimiz bu değerleri deneme yanılma yöntemiyle öğrenmeleri bir başka söyleyişle yaptıkları uygunsuzluğun ya da yanlışlığın sonucunu görüp kendi kendilerine tavır değiştirmeleri çok zor gerçekleşmektedir. Ayrıca, değerleri erken yaşta benimseyen çocuklar kendilerine güvenen, kendi kararlarını verebilen, kendi problemlerini çözebilen özellikler gösterirler. Bir kişinin değerleri kazanamamış olması o kişinin başarısızlığına, toplum tarafından dışlanmasına ve mutsuzluğuna yol açmaktadır. Bu anlamda değerleri benimseme çocukların mutlu olmalarına da katkı sağlamaktadır (Eyre ve Eyre, 1993).

Okul öncesi dönemden başlayarak kazandırılmaya çalışılan değerlerin yeni nesillere aktarılması, toplumsal bütünlük ve huzurun sağlanabilmesi ve sürdürülebilmesinde önemli rol oynar (Hökelekli, 2011; Alpöge, 2012; Aydın ve Gürler, 2012).

Bir toplumun kalitesi ve geleceği her yönden iyi yetişmiş ve iyi karakter sahibi insanların varlığına bağlıdır. İnsanlar iyi ahlaki karaktere kendiliğinden sahip olmazlar. Değerler çocuk ve gençlere evde anne baba, okulda ise öğretmenler kanalıyla aktarılır ve yaşatılır. Çocuklarda iyi karakter geliştirmek temelde ailenin sorumluluğunda olmakla birlikte, aynı zamanda okulların, gönüllü kuruluşların, dini kurumların ve gençliğe hizmet veren kişi, grup ve kurumlarında paylaşılmış sorumluluğundadır. Böylece toplumda model alma, öğrenme, özdeşleşme ve uygulama içeren süreçler sonucunda iyi karakterli bireyler yetişir. Bu yüzden öğrenim çağındaki çocuklara ahlaki kararlar alma ve iyi davranışlar ve alışkanlıklar geliştirme hususunda anne babaların, öğretmenlerin ve tüm yetişkinlerin gereken ilgiyi göstermeleri son derece önem arz eder (Hökeliikli, 2011).

Çocukluk döneminde alınan temel değerlerin şekillenmesinde genel olarak, kişinin ailede aldığı terbiye, okulda aldığı eğitim, kişiler ve sosyal gruplar arasındaki ilişki etkilidir. Değer bütün bunların bir bütünü olarak gerçekleşir (Sridhar, 2001).

Çoğu anne baba çocuklarına ahlaki davranışları, yaşadıkları toplumun değerlerini kazandırmaları gerektiğini ve bununda önemli bir konu olduğunun farkındadırlar. Fakat ne öğretmesi, nasıl öğretmesi konusunda da büyük kararsızlık ve zorluklar yaşamaktadırlar (Aydın ve Gürler, 2012).

Aileler öncelikle değer eğitimiyle ilgili olarak çocuklarına sıcak, barışçıl ve demokratik aile ortamı sunmalıdır. Oluşturulan bu aile ortamında değerler sevgi ve ikna gücü ile çocuklara aktarılır. Ailelerin model olması, anne ve babanın birlikte hareket etmesi ve çocuğun iyi örnekler görmesi, bunları izlemesi ve kendi gözüyle görmesi açısından önemlidir. Çocukla kaliteli vakit geçirme, aile içindeki özel paylaşım günleri, aile içinde oluşturulan sağlıklı tartışma ortamları çocuklara değerleri öğretir. Doğru ve yanlışlar hakkında konuşma, mantıklı kurallar koyma çocukların kendileri ve çevresi açısından değerlerin neden önemli olduğunu kavramalarına yardımcı olur. Çocuğun yaş ve gelişimine uygun beklentiler konulması değerlerin zaman içerisinde öğrenilmesini kolaylaştırır. Değerler hakkında kitap okuma, masal anlatma, yaşamdan örnekler verme de değer eğitiminde ailelerin kullanabileceği yöntemlerdir (Dhall, 2008; Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009; Aydın, 2011).

Çocuklar okula başlamadan önce değer eğitimi sorumluluğu daha çok ailelerdedir (Doğanay, 2009). Okula başlama ile okul ve özellikle de öğretmenler değer eğitiminde önemli rol oynar. Okulların en önemli sorumluluklarından birisi, programlarda açık olarak ifade edilen veya ifade edilmeyen değerleri öğrencilere kazandırma, öğrencileri belirli kurallar çerçevesinde disipline etme, öğrencilerin ahlaki gelişimlerine katkıda bulunarak onların karakterlerini olumlu yönde etkilemektir (Akbaş, 2008).

Türk Eğitim Sistemi içerisinde hem ulusun ve toplumun kimliğini koruyacak hem de dünya vatandaşı olarak yetiştirilecek insanların eğitiminde öğretmenler tarafından kazandırılacak değerler önemlidir. Öğrencilerin yaşamının her alanında olduğu gibi değer

kazanımları ve değerlere ilişkin görüşlerinin oluşturulmasında da öğretmenler önemli rol oynar (Deveci ve Dal, 2008).

Öğretmenin çocuklar için önemi değerler eğitiminin etkililiğini belirlemede ön plana çıkmaktadır. Öğrencilerin değerlerini olumlu yönde değiştirmek ve geliştirmek isteyen öğretmenler öncelikle ahlaki yönden iyi bir model olarak, değerlerin gözlem yoluyla kazanılmasını destekleyebilirler ve değer kazanım sürecinde onlara rehberlik edebilirler (Hökelekli ve Gündüz, 2007; Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009; Hökelekli, 2011; Ulusoy ve Dilmaç, 2012; Akman, 2011). Sınıf içerisinde ortak bir sosyal doku oluşturabilirler, öğrencilere sorumluluk ve paylaşım fırsatı vererek iyi ve kötü yönleri ile davranışlarının taşıdığı değerleri hissettirebilirler. Öğrencileri karar verme sürecine dahil edebilirler, ortak çalışmaya teşvik edebilirler, sınıf içi sağlıklı tartışma ortamı oluşturabilirler. Empati kurularak başkalarına yapılmış kötü bir davranışın kendilerine yapıldığında neler hissedeceklerini düşündürebilirler, içerisinde ahlaki ikilemlerin olduğu hikayeler üzerinde tartışma ortamı oluşturarak değerlerin kazanılmasına yardımcı olabilirler (Hökelekli ve Gündüz, 2007). Okul ortamında öğretmenin sergilemiş olduğu bu tutum ve davranışlar çocukların değer kazanım süreçlerine olumlu katkı sağlar.

Formal ve informal olarak verilen değerler eğitimi bireylerin ahlak yargısını geliştirir, dürüstlük, doğruluk, adalet gibi yaygın değerleri kazandırır ve sosyal sorumluluk almasına da katkı sağlar (Stephon ve diğ., 2005)

Değerler ile ilgili geliştirilmiş ölçekler incelendiğinde okulöncesi dönemde Türkiye’de geliştirilmiş bir ölçek olmaması Okul öncesi değerler ölçeğinin geliştirilmesi nedenlerinden birisidir. Diğer neden

sürekli gelişen ve yenilenen dünyada bazı değerlerin giderek yitirildiği ve bu konuda okul öncesi yıllardan başlanarak eğitim verilmesinin önemli olduğu görüşüdür. Bu görüşten hareketle eğitim vermeden önce çocuklarımız bu değerlere ne kadar sahip bu noktanın belirlenmesi önem taşımaktadır. Geliştirilen “Okul öncesi Değerler Ölçeği” ile bu iki noktaya katkı sağlanması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Bu çalışma, okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 5-6 yaş çocukları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu, 2011-2012 eğitim-öğretim döneminde, İzmir’de Karşıyaka Bölgesindeki okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim görmekte olan 110 çocuk üzerinde yürütülmüştür. Aile Formu her çocuk için ailesi tarafından, öğretmen Formu da çocukların öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Çalışma grubunu oluşturan çocukların yaş ve cinsiyete göre dağılımları Tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1. *Çalışma grubunu oluşturan çocukların cinsiyet ve yaşlara göre dağılımı*

Değişken	Grup	N	%
Yaş	5 yaş	48	43.6
	6 yaş	62	56.4
	Toplam	110	100
Cinsiyet	Kız	46	41.8
	Erkek	64	58.2
	Toplam	110	100

Çalışma grubunu oluşturan çocukların %56.4’ü 6 yaş, %43.6’sı 5 yaş grubunda yer almaktadır. Cinsiyet olarak bakıldığında ise çalışma grubu % 41.8 kız ve % 58.2 erkek çocuklardan oluşmaktadır.

Okulöncesi Değerler Ölçeği Ana Özellikleri

Ölçek 5-6 yaş çocukları için geliştirildiğinden verilerin sağlıklı olması açısından 3 (aile, öğretmen ve öğrenci) farklı form şeklinde hazırlanmıştır. Formlar bağımsız kullanılabilirdiği gibi birlikte de kullanılabilir. Ölçeğin çocuklar için hazırlanan formu görsel olarak hazırlanmıştır. Toplam 18 resimli karttan oluşmaktadır. Aile formu ve öğretmen formu ise toplam 30'ar maddeden oluşan Likert tarzı ölçeklerdir. Öğretmen ve aile formlarında, olumlu ve olumsuz maddelere yer verilmiştir. Oluşturulan maddelerde davranışı gösterme sıklık oranlarına göre 3 seçenek bulunmaktadır. Bunlar; evet, bazen ve hayır şeklinde oluşturulmuştur. Ölçeğin 3 formu da (aile, öğretmen ve öğrenci), saygı, sorumluluk, dürüstlük, işbirliği, paylaşım, dostluk/arkadaşlık değerlerini ölçebilecek şekilde hazırlanmıştır.

Ölçek maddelerini belirleme aşaması: Okul öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formunun geliştirilmesi amacıyla öncelikli olarak alanyazın taraması yapılmış ve okulöncesinde verilebilecek değerler belirlenmiştir. Uyanık Balat ve Balaban Dağal (2009)'ın çalışmalarında okul öncesi dönemde verilebilecek değerler olarak; saygı, sorumluluk, mutluluk, işbirliği, sabır, dürüstlük değerlerine yer verilmektedir. Alpöge (2012) Okul öncesinde Değerler Eğitimi adlı kitabında doğru seçim yapabilme, dürüstlük, sevgi, saygı, cesaret, iyilik, sorumluluk, adalet, arkadaşlık, barışıklık değerleri ile ilgili etkinlikler planlamıştır. Öztürk Samur (2011) değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi başlıklı doktora tezinde; grup kuralları, barış, kendimizi tanıyalım, hepimiz farklıyız, özgüven, duygular, sorumluluk, paylaşım ve işbirliği değerlerini ele almıştır. Bir diğer çalışmada özsaygı, özdenetim, sorumluluk, işbirliği, sevgi, saygı, dürüstlük ve sabır değerleri okul öncesi dönemde kazandırılacak değerler olarak belirtilmiştir (Dinç, 2011). Alan yazın taraması sonrası saygı, sorumluluk, dürüstlük, işbirliği, paylaşım, dostluk/arkadaşlık değerlerini

ölçebilecek maddelere yer verilmesi planlanmıştır. Bu amaçla alanda çalışan öğretmenlerin hazırlanan açık uçlu sorularla görüşleri alınmıştır. Ayrıca farklı üniversitelerde çalışan 5 alan uzmanının da görüşleri alınarak maddeler belirlenmiştir. Ölçek maddelerinin sade ve anlaşılır bir dile sahip olması ve dilbilgisi kurallarına uygunluğu dil uzmanlarına incelenilerek sağlanmaya çalışılmıştır. Dil uzmanının düzeltmeleri sonucunda öğretmen ve aile formu 30 madde olarak oluşturulmuştur. Taslak maddeler alt alta yazılarak karşılına evet, bazen, hayır seçenekleri yazılmıştır.

Uzman görüşü alma aşaması: Hazırlanan taslak formlar (öğretmen ve aile) uzmanların görüşlerine sunulmuştur. Bu formlardaki maddelerinin alt kategorilerine kabaca ayrılması ve her kategori için olumlu ve olumsuz maddelerin yer alması uyarısı sonrasında 30 maddelik taslak formlar güncellenmiştir.

Ön deneme aşaması: Maddelerin anlaşılabilirliğini saptamak amacı ile öğretmen ve aile formu 5-6 yaş grubunda görev yapan 10 öğretmene, aile formu ise yine 5-6 yaşında çocuğu olan 10 anne babaya uygulanmıştır. Her iki formun uygulaması sonrası formlarda anlaşılmayan maddenin olmadığı görülmüştür. Cevaplama süresi açısından yapılan ön denemede formların cevaplama süresi 10-15 dakika civarındadır.

BULGULAR

Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formlarının Geçerlik Analizleri

Formların geçerliği kapsam geçerliği, yapı geçerliği ve ölçüt geçerliliği çeşitlerinden yordama geçerliği ile test edilmiştir. Kapsam geçerliği alan uzmanlarının görüşleri alınarak sağlanmıştır. Kapsam geçerliliği bir ölçme aracının içeriğinin beklenen davranışları ölçmede

nicelik ve nitelik olarak yeterli olup olmadığının göstergesidir (Balcı, 2011; Büyüköztürk, 2012). Ölçek beş alan uzmanına incelenmiş ve alınan görüşler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Her iki formun maddelerinin 5-6 yaş çocuklarının sorumluluk, saygı, işbirliği, dostluk/arkadaşlık ve paylaşım değerlerini ölçmede yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

Formların yapı geçerliği açımlayıcı faktör analizi yapılarak sağlanmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde, değişkenler arasındaki ilişkilerden hareketle faktör bulmaya yönelik bir işlem söz konusudur (Büyüköztürk, 2012).

Formların yordama geçerliği çalışma grubundaki çocukların yaş ve cinsiyet açısından karşılaştırılması ile elde edilmiştir. Yordama geçerliği ölçüt geçerliliği çeşitleri içerisinde yer alır. Yordama geçerliğinde geliştirilen ölçme aracında bireylerin aldıkları puanlar bir dış ölçütle karşılaştırılarak ilişki düzeyine bakılır. Geliştirilen ölçme aracından elde edilen puanlar ile gelecekte gözlemlenecek, ölçülecek davranış arasındaki korelasyon hesaplanır (Tavşancıl, 2006).

Öğretmen formu, 5-6 yaş grubunda çalışan 110 okulöncesi öğretmenine, aile formu da aynı çocukların ailelerine (110 kişi) uygulanarak, SPSS istatistik programında faktör analizi yapılmıştır. Öğretmen ve ailelerin maddelere verdiği cevaplardan evet seçeneğine 2, bazen seçeneğine 1, hayır seçeneğine 0 puan verilmiştir. Olumsuz maddeler için ise ters puanlama yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğu için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) ve Bartlett (Bartlett's Test of Sphericity) testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) ve Bartlett (Bartlett's Test of Sphericity) testi KMO örneklem uygunluk katsayısı öğretmen formu için 0.79 ve Bartlett's Sphericity testi X^2 değeri 1.587, $p < 0.001$ bulunmuştur.

Tablo 2. Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formuna ilişkin Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Testi değeri

Formlar	Kaiser-Meyer-Olkin Değeri	Bartlett's Testi Değeri
ÖğretmenFormu	0.79	1.587
Aile Formu	0.77	1.564

Aile Formu için ise KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) ve Bartlett (Bartlett's Test of Sphericity) testi KMO örneklem uygunluk katsayısı 0.77 ve Bartlett's Sphericity testi X^2 değeri 1.564, $p < 0.001$ olarak bulunmuştur. Bu değerler verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Okul öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formuna ait faktör analizi sonuçları Tablo 3' de verilmiştir.

Tablo 3. Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formu madde ve faktör yükleri

Faktörler	Maddeler	F.Yükü (Öğretmen)	F.Yükü (Aile)
Sorumluluk	Madde1	,65	,37
	Madde2	,51	,40
	Madde3	,58	,43
	Madde4	,31	,39
	Madde5	,64	,54
Saygı	Madde6	,55	,48
	Madde7	,55	,41
	Madde8	,36	,68
	Madde9	,31	,53
	Madde10	,48	,37

İşbirliği	Madde11	,34	,48
	Madde12	,51	,41
	Madde13	,46	,68
	Madde14	,64	,43
	Madde15	,56	,37
Dürüstlük	Madde16	,32	,56
	Madde17	,48	,31
	Madde18	,44	,43
	Madde19	,67	,49
	Madde20	,46	,31
Dostluk/ Arkadaşlık	Madde21	,47	,31
	Madde22	,33	,63
	Madde23	,36	,35
	Madde24	,53	,79
	Madde25	,59	,40
Paylaşım	Madde26	,30	,61
	Madde27	,75	,68
	Madde28	,50	,49
	Madde 29	,45	,33
	Madde30	,46	,30
Toplam Varyansı Açıklama Oranı (Formlar)		59,71	64.07

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen formunun sorumluluk alt boyutunda faktör yüklerinin .31 ile .65 arasında; saygı alt boyutunda .31 ile .55 arasında; işbirliği alt boyutunda .34 ile .64 arasında, dürüstlük alt boyutunda .32 ile .67 arasında; dostluk/arkadaşlık alt boyutunda .33 ile .59 arasında ve paylaşım alt boyutunda .30 ile .75 arasında değerler aldığı görülmektedir. Faktör yüklerinin yeterli sayılması için .30 değeri ölçüt olarak alınmıştır. Faktör analizi sonucu sorumluluk, saygı, işbirliği, dürüstlük, dostluk ve paylaşım olmak üzere altı alt boyut elde edilmiştir. her bir alt boyutta 5madde yer almaktadır.

Aile formunun ise sorumluluk alt boyutunda faktör yüklerinin .37 ile .54 arasında; saygı alt boyutunda .37 ile .68 arasında; işbirliği alt boyutunda .37 ile .68 arasında, dürüstlük alt boyutunda .31 ile .56 arasında; dostluk/arkadaşlık alt boyutunda .31 ile .79 arasında ve paylaşım alt boyutunda .30 ile .68 arasında değerler aldığı

görülmektedir. Faktör yüklerinin yeterli sayılması için .30 değeri ölçüt olarak alınmıştır. Faktör analizi sonucu altı alt boyut elde edilmiştir. Formlara ait altı alt boyutun toplam varyansı açıklama oranı 68.30 bulunmuştur. Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formunun Her bir alt boyuta ilişkin toplam varyansı açıklama oranları tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formu toplam varyansı açıklama Sonuçları

Öğretmen Formu		
Faktörler	Açıklanan Varyansa Katkısı	Açıklanan Toplam Varyans
Sorumluluk	18,56	18,56
Saygı	11,12	29,68
İşbirliği	9,15	38,82
Dürüstlük	7,47	46,29
Dostluk/arkadaşlık	7,08	53,37
Payşalım/eşitlik	6,34	59,71
Aile Formu		
Faktörler	Açıklanan Varyansa Katkısı	Açıklanan Toplam Varyans
Sorumluluk	19,87	19,87
Saygı	9,33	29,20
İşbirliği	9,05	38,25
Dürüstlük	8,77	47,02
Dostluk/arkadaşlık	8,69	55,70
Payşalım/eşitlik	8,36	64,07

Tablo 4’te görüldüğü gibi öğretmen formunun açıkladığı toplam varyans oranı%59.71 ve aile formunun açıkladığı toplam varyans oranı %64.07 olarak bulunmuştur.

Ayrıca Okulöncesi Değerler Ölçeğinin Öğretmen Formu ve Aile Formu çeşitli özellikler bakımından karşılaştırılmıştır. Öğretmen ve aile değerlendirmelerine göre okulöncesi çocukların değer puanlarının cinsiyetleri açısından karşılaştırılmasına ilişkin t testi sonuçları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen ve aile değerlendirmelerine göre, okulöncesi çocukların değer puanlarının cinsiyetleri açısından karşılaştırılmasına yönelik t-testi sonuçları

Form	Faktörler	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	T	p
Öğretmen	Sorumluluk	Kız	46	13,40	1,34	1,872	0,058
		Erkek	64	12,94	2,06		
	Saygı	Kız	46	13,60	1,26	1,702	0,092
		Erkek	64	13,20	1,64		
	İşbirliği	Kız	46	14,07	1,50	1,340	0,182
		Erkek	64	13,66	1,64		
	Dürüstlük	Kız	46	12,17	1,39	1,937	0,051
		Erkek	64	11,69	1,82		
	Dostluk/Arkadaşlık	Kız	46	14,48	,91	1,630	0,106
		Erkek	64	14,09	1,40		
	Paylaşım/Eşitlik	Kız	46	14,30	1,55	0,095	0,925
		Erkek	64	14,28	1,02		
	Toplam	Kız	46	14,30	1,55	0,183	0,855
		Erkek	64	14,28	1,02		
Aile	Sorumluluk	Kız	46	11,37	2,35	0,820	0,414
		Erkek	64	11,00	2,32		
	Saygı	Kız	46	12,39	1,83	0,766	0,445
		Erkek	64	12,11	1,95		
	İşbirliği	Kız	46	13,47	1,07	1,912	0,057
		Erkek	64	13,09	1,31		
	Dürüstlük	Kız	46	12,83	1,02	1,525	0,130
		Erkek	64	13,22	1,52		
	Dostluk/Arkadaşlık	Kız	46	14,48	,91	1,630	0,106
		Erkek	64	14,09	1,40		
	Paylaşım/Eşitlik	Kız	46	13,70	1,70	0,806	0,422
		Erkek	64	13,45	1,45		
	Toplam	Kız	46	78,33	5,39	1,177	0,242
		Erkek	64	76,97	6,35		

Ahlaki değerler evrenseldir ve tüm insanlar için geçerlidir. Bu nedenle kız ve erkeklerin insan olarak aynı davranışlara sahip olması, cinsiyetler açısından fark çıkmaması beklenir. Elde edilen sonuçlar bu beklentiyi destekler niteliktedir. Öğretmen ve aile değerlendirmelerine göre okulöncesi çocukların değer puanlarının yaşları açısından karşılaştırılmasına ilişkin t testi sonuçları Tablo 6’de verilmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde yaşlar arasında farklılık olmadığı görülmektedir. Yaşlar arasında fark çıkmaması 5-6 yaş çocukları için her iki formunda kullanılabilmesine göstermektedir. Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu ile ilgili alt boyutlar arasındaki korelasyon da incelenmiştir.

Tablo 6. Öğretmen ve aile değerlendirmelerine göre, okulöncesi çocukların değer puanlarının yaşları açısından karşılaştırılmasına yönelik t-testi sonuçları

Form	Faktörler	Yaş	N	\bar{X}	ss	T	p
Öğretmen	Sorumluluk	5 Yaş	48	12,69	2,25	1,726	0,096
		6 Yaş	62	13,01	1,27		
	Saygı	5 Yaş	48	13,31	1,76	0,566	0,573
		6 Yaş	62	13,48	1,29		
	İşbirliği	5 Yaş	48	14,00	1,35	1,006	0,317
		6 Yaş	62	13,69	1,74		
	Dürüstlük	5 Yaş	48	11,96	1,83	0,079	0,979
		6 Yaş	62	11,98	1,56		
	Dostluk/Arkadaşlık	5 Yaş	48	14,29	1,49	0,277	0,782
		6 Yaş	62	14,23	1,00		
	Paylaşım/Eşitlik	5 Yaş	48	14,27	1,55	1,147	0,884
		6 Yaş	62	14,31	,98		
Toplam	5 Yaş	48	9,06	3,25	1,911	0,054	
	6 Yaş	62	10,52	3,79			
Aile	Sorumluluk	5 Yaş	48	10,60	2,39	1,759	0,099
		6 Yaş	62	11,58	2,20		
	Saygı	5 Yaş	48	12,35	1,87	0,615	0,540
		6 Yaş	62	12,13	1,93		
	İşbirliği	5 Yaş	48	13,21	1,20	0,618	0,538
		6 Yaş	62	13,35	1,26		
	Dürüstlük	5 Yaş	48	12,92	1,53	0,949	0,345
		6 Yaş	62	13,16	1,18		
	Dostluk/Arkadaşlık	5 Yaş	48	14,19	1,49	0,347	0,862
		6 Yaş	62	14,21	1,00		
	Paylaşım/Eşitlik	5 Yaş	48	13,54	1,77	0,076	0,939
		6 Yaş	62	13,56	1,37		
Toplam	5 Yaş	48	76,92	6,59	0,956	0,341	
	6 Yaş	62	78,02	5,46			

Alt boyutlara ilişkin korelasyon katsayıları Tablo 7 'de verilmiştir.

Tablo 7. Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formu alt testler arası korelasyon katsayıları

Form	Faktörler	Sorumluluk	Saygı	İşbirliği	Dürüstlük	Dostluk/ Arkadaşlık
Öğretmen	1.Sorumluluk					
	2.Saygı	,55**				
	3.İşbirliği	,35**	,39**			
	4.Dürüstlük	,35**	,37**	,38**		
	5.Dostluk/Arkadaşlık	,40**	,35**	,43**	,37**	
	6.Paylaşım/Eşitlik	,28**	,33**	,35**	,23*	,21*
Aile	1.Sorumluluk					
	2.Saygı	,34**				
	3.İşbirliği	,29**	,35**			
	4.Dürüstlük	,30**	,31**	,38**		
	5.Dostluk/Arkadaşlık	,21*	,25*	,27*	,20*	
	6.Paylaşım/Eşitlik	,25**	,30**	,46**	,38*	,21*

(*): $p < 0,01$ (**): $p < 0,001$

Tablo 7'ye göre öğretmen ve aile formlarının alt boyutları arasında 0,01 ve 0,001 düzeyinde anlamlılık bulunmuştur. Öğretmen ve aile formları arasındaki korelasyon sonuçları Tablo 8 'de verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmen ve Aile Formları arasındaki korelasyon sonuçları

Ölçek/Alt Boyutlar	r
1. Sorumluluk	,46**
2. Saygı	,54**
3. İşbirliği	,36**
4. Dürüstlük	,38**
5. Dostluk/Arkadaşlık	,95**
6. Paylaşım/Eşitlik	,48**
Ölçek Toplam	,54**

(**) $p < 0,001$

Tablo 8 incelendiğinde aynı amaca yönelik hazırlanan iki form arasında çıkan korelasyon değerleri aracın geçerliliğini desteklemektedir.

Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formlarının Güvenirlik Analizleri

Aracın güvenirligi iç tutarlılık katsayısına göre belirlenmiştir. Ölçme aracındaki maddeler ya da alt boyut toplam puanları arasındaki manidar korelasyon katsayıları iç tutarlılık göstergesi olarak kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2006). Formların iç tutarlılık katsayısı testi yarılama (split half) ve cronbach alfa güvenirlilik formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Testi yarılama yönteminde, testin maddeleri tek-çift, ilk yarı-son yarı veya yansız olarak iki eş yarıya ayrılarak testin iki yarısı arasındaki hareketle testin tamamı için hesaplanan korelasyon katsayısı ile hesaplanır (Büyüköztürk, 2012). Cronbach alfa katsayısı, ölçekte yer alan k maddenin varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır (Özdamar, 2002). Formlara ait testi yarılama (split half) ve cronbach alfa güvenirlilik sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formu güvenirlilik sonuçları

Form	Faktörler	Cronbach Alpha	Testi Yarılama
Öğretmen	Sorumluluk	,75	,76
	Saygı	,69	,66
	İşbirliği	,73	,84
	Dürüstlük	,68	,65
	Dostluk/Arkadaşlık	,74	,86
	Paylaşım/Eşitlik	,71	,69
	Ölçek Toplam		,91
Aile	Sorumluluk	,76	,79
	Saygı	,70	,65
	İşbirliği	,65	,67
	Dürüstlük	,67	,65
	Dostluk/Arkadaşlık	,75	,73
	Paylaşım/Eşitlik	,69	,68
	Ölçek Toplam		,89

Tablo 9 incelendiğinde Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu'nun Testi yarılama yöntemine göre güvenirlik katsayısı .86 olarak, Cronbach Alpha Güvenirlik sonuçlarına göre ise .91 olarak bulunmuştur. Okulöncesi Değerler Ölçeği Aile Formu'nun ise testi yarılama yöntemine göre güvenirlik katsayısı .84 olarak, Cronbach Alpha Güvenirlik sonuçlarına göre ise .89 olarak bulunmuştur.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, 5-6 yaş çocuklarının değer düzeylerinin belirlenmesini sağlayacak okulöncesi değerler ölçeğinin aile ve öğretmen formunu geliştirilmesi amaçlanmış ve yapılan çalışmalar sonucunda altı boyutta toplanan 30 maddelik 3'lü likert tipi bir araca ulaşılmıştır. Elde edilen Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formu saygı, sorumluluk, dürüstlük, işbirliği, paylaşım, dostluk/arkadaşlık alt boyutlarını kapsamaktadır.

Ölçekte yer alan bu altı boyut, alanyazında ailelerin önemsedikleri değerlerle ilgili yapılan çalışmalarla büyük ölçüde uyum göstermektedir. Örneğin, Uyanık Balat ve diğ. (2011) yaptıkları araştırmada ebeveynler çocuklarının sahip olmasını istedikleri evrensel değerleri sırasıyla dürüstlük, sorumluluk, saygı, mutluluk, adalet, merhamet ve güvenilirlik, iyi vatandaş olma ve barış şeklinde sıralamışlardır. Sezgin'in (2006) yaptığı araştırmada da, öğretmenlerin bireysel açıdan "dürüstlük, güven ve saygı" değerlerini ilk sıralarda öncelikli gördükleri sonucuna ulaşmıştır. Uyanık Balat ve Balaban Dağal (2009) kitaplarında okulöncesi dönemde verilebilecek değerler olarak; saygı, sorumluluk, mutluluk, işbirliği, sabır, dürüstlük değerlerine yer verilmektedir. (Dinç, 2011) özsaygı, özdenetim, sorumluluk, işbirliği, sevgi, saygı, dürüstlük ve sabır değerlerinin

okulöncesi dönemde kazandırılacak değerler olarak belirtilmiştir. Bu bağlamda bu araştırmada geliştirilmiş olan Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formu'nun alanyazında Okulöncesi dönemde kazandırılması gereken değerler bakımından kapsam geçerliğinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Testin geçerlik çalışmalarında faktör analizi ve alt testler korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Faktör analizinde .30 faktör yük değeri baz alınarak maddeler nihai ölçeğe dahil edilmiştir. Alt testler arası korelasyon katsayıları incelendiğinde öğretmen ve aile formu alt testleri arasında .01 ve .001 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Formların güvenilirliği iç tutarlılık katsayına dayalı olarak belirlenmiş, testi yarılama (Split-Half) ve Cronbach Alpha güvenilirlik formülü uygulanmıştır. Testi yarılama yöntemine göre öğretmen formunun güvenilirlik katsayısı .86; aile formunun .84 olarak bulunmuştur, Cronbach Alpha Güvenirlik sonuçlarına göre ise öğretmen formu için .91; aile formu için ise .89 olarak hesaplanmıştır.

Güvenirlik ve geçerlik ile ilgili elde edilen bulgular, Okulöncesi Değerler Ölçeği Aile ve Öğretmen Formunun saygı, sorumluluk, dürüstlük, işbirliği, paylaşım, dostluk/arkadaşlık değerlerini belirlemek amacıyla kullanılabileceğini göstermektedir. Bütün bu açıklamalar doğrultusunda gelecekteki araştırmalar için şu önerilerde bulunulabilir: Alanyazında değerlerle ilgili ölçekler (Schwartz Değerler Listesi, Rokeach Değer Envanteri, Portre Değerler Ölçeği, Evrensel Değerlere İlişkin Tutum Ölçeği, İnsani Değerler Ölçeği vb.) daha çok ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde düzeyinde kullanılmaktadır. Fakat okulöncesi dönem çocuklarının değer

düzeylerini belirleyecek bir ölçme aracı bulunmamaktadır. Okulöncesi Değerler Ölçeğinin böyle bir gereksinimi gidermek açısından alanyazına önemli bir katkıda bulunacağı söylenebilir. Okulöncesi Değerler Ölçeğinin yurt dışındaki çocuklara yönelik uyarlama çalışması yapılabilir. Ayrıca ölçek genişletilerek ilköğretim çocuklarına yönelik geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılarak ilköğretim çağı çocukların değer düzeyleri belirlenebilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6,16, 9-27.
- Akman, B. (2011). Okulöncesi dönem değerler eğitiminde ailenin rolü. (Editör: Arzu Arıkan). *Okulöncesi Dönemde Değerler Eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisi, 149-164.
- Alpöge, G. (2011). *Okulöncesinde Değerler Eğitimi*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Aydın, M. (2011). Değerler, işlevleri ve ahlak. *Eğitime Bakış*, 1:7, 19. 39-45.
- Aydın, M. Z. Ve Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Balcı,A.(2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Deveci, H. ve Dal, S. (2008) Primary school teachers' optinions on the efficacy of social studies program in value gain. *Humanity&Social Sciences Journal*, 3(1), 1-11.
- Dhall, D.C. (2008). *Role of Family Environment and Value Education for Student development*. Kalpaz Publications.
- Dinç, B. (2011). Okulöncesi dönemde değerler eğitiminin yeri ve önemi (Editör: Arzu Arıkan). *Okulöncesi Dönemde Değerler Eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisi, 149-164.

- Doğanay, A. (2009). Değerler Eğitimi. (Editör: Cemil Öztürk). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Eyre, L. ve Eyre, R. (1993). *Teaching Your Children Values*. New York: Simon & Schuster.
- Hökelekli, H. ve Gündüz, T. (2007). Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri. *Değerler ve Eğitimi Uluslar arası Sempozyumu*, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları. 26-28 Kasım 2004.
- Hökeleki, H. (2011). *Ailede, Okulda ve Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Özdamar K. (2002). *Paket Programlarla İstatistiksel Veri Analizi-1*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Öztürk Samur, A. (2011). *Ayrıntılı değerler eğitimi programının 6 Yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sezgin, F. (2006). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin bireysel ve örgütsel değerlerinin uyumu (Ankara ili örneği)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara: Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sridhar, Y.N. (2001). Value development. National Council for Teacher Education (NCTE), New Delhi Two Four-day Residential courses in Value Orientation in Teacher Education 18-21 and 26-29 December 2001. <http://www.ncte-india.org/pub/rmse/spk3.htm> adresinden elde edildi.
- Stephenson, J., Ling, L., Burman, E. ve Cooper, M. (2005). *Values in Education*. New York.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Uyanık Balat, G. ve Balaban Dağal, A. (2009). *Okulöncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Uyanık Balat, G., Özdemir Beceren, B. Ve Adak Özdemir, A. (2011). The evaluation of parents' views related to helping pre-school children gain some universal values. *Procedia Social and Behavioral Sciences* (15) 908-912.

Ulusoy, K. Ve Dilmaç, B. (2012). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

EK 1: OKULÖNCESİ DEĞERLER ÖLÇEĞİ ÖĞRETMEN FORMU**(Öğretmen Tarafından doldurulacak)**

Yönerge: Aşağıda öğrencilerinizin bazı değerleri hangi sıklıkla sergilediği ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve öğrenciniz aşağıda verilen davranışlara hangi ölçüde sahipse objektif olarak karşısına işaretleyiniz.

DAVRANIŞLAR	EVET	BAZEN	HAYIR
1. Etkinlik sonrası malzemeleri dolaba yerleştirir.			
2. Süreli etkinliklerin süresine ilişkin yönergeye uyar.			
3. Yetişkin denetimi olmasa da gerektiği gibi davranır.			
4. Beslenme saatinde gerekli hazırlıkları (el temizliği, beslenmeyi çıkarma vb) yapar ve yemeğini kendi yer.			
5. Sınıfta verilen görevleri yerine getirir.			
6. Başkalarının farklı özellikleri olabileceğini kabul eder.			
7. Başkalarının da hakları olduğunu kabul eder.			
8. Arkadaşları konuşurken rahatsız eder.			
9. Nezaket sözcüklerini kullanır			
10. Farklı özellikteki (kilolu, gözlüklü, çok esmer, engelli vb) arkadaşlarını tuhaf karşılar.			
11. Grup etkinliklerinde zorlanır.			
12. Grupta aldığı sorumluluğu yerine getirir.			
13. Kendi istediği oyun olmazsa gruba katılmaz.			
14. Birlikte faaliyet yaparken mutlu olur.			
15. Arkadaşının ihtiyacı olduğunda yardım eder.			
16. Sevmediği/rahatsız olduğu şeyleri ifade eder.			
17. Evde yaşadığı olumsuzlukları gizler.			
18. Verdiği sözleri tutar.			
19. Hata yaptığında gizler.			
20. Başkalarına söylemesini istemediğimiz şeyleri söyler (Sır tutmaz).			
21. Genelde arkadaşları tarafından sevilir.			
22. Arkadaşlarıyla oyun oynamayı sever.			

23. Arkadaşlarını korur, kırıcı davranmaz.			
24. Arkadaşları ile olmaktan zevk alır.			
25. Arkadaşları ile olmaktansa tek başına olmayı tercih eder.			
26. Sanat çalışmalarında ortak kullanılan (boya, kağıt vb.) malzemeyi uygun şekilde arkadaşları ile kullanır.			
27. Oyuncak ve eşyalarını arkadaşı ile paylaşır.			
28. Arkadaşı ile yiyeceklerini (çikolata, şeker, kek vb) paylaşmayı tercih etmez.			
29. Duygu ve düşüncelerini öğretmeni ve arkadaşları ile paylaşır.			
30. Evden getirdiği çikolata, şeker, bisküvi vb. tüm arkadaşlarına eşit dağıtmaya çalışır.			

EK 2: OKULÖNCESİ DEĞERLER ÖLÇEĞİ AİLE FORMU

(Aile Tarafından doldurulacak)

Yönerge: Yönerge: Aşağıda çocuğunuzun bazı değerleri hangi sıklıkla sergilediği ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve çocuğunuz aşağıda verilen davranışlara hangi ölçüde sahipse objektif olarak karşısına işaretleyiniz.

DAVRANIŞLAR	EVET	BAZEN	HAYIR
1. Yemek masası hazırlarken yardım eder.			
2. Kıyafetlerini çıkardığı yerde bırakır.			
3. TV/bilgisayar konusunda zaman sınırlamasına uyar.			
4. Uyku saatini hatırlatınca hazırlıklara başlar.			
5. Boyama yaptıktan sonra boya kalemlerini ortada bırakır.			
6. Farklı özellikte (kilolu, saçsız, çok esmer vb) birini görünce tuhaf karşılar.			
7. Yemek için herkesin masaya oturmasını bekler.			
8. İsteddiği bir eşyayı karşısındakinin elinden çekerek alır.			
9. Oyuncak, kitap, kıyafet vb alındığında alan kişiye teşekkür eder.			
10. Başkası ile konuşurken konuşmaya müdahale eder.			
11. Eve gelen arkadaşı ile birlikte oyun oynar.			

12. Kendi istediği oyunu oynamak ister.			
13. Evde işbölümü yapılırca uyar.			
14. Birlikte faaliyet yaparken mutlu olur.			
15. Aile büyükleri yardım istediğinde rahatsız olur.			
16. Sevmediği/rahatsız olduğu şeyleri ifade eder.			
17. Okulda yaşadığı olumsuzlukları gizler.			
18. Verdiği sözleri tutar.			
19. Bir eşyaya zarar verdiğinde söyler.			
20. Başkalarına söylemesini istemediğimiz şeyleri söyler.			
21. Genelde arkadaşları tarafından sevilir.			
22. Arkadaşlarıyla oyun oynamayı sever.			
23. Arkadaşlarını korur, kırıncı davranmaz.			
24. Arkadaşları ile olmaktan zevk alır.			
25. Arkadaşları ile olmaktansa tek başına olmayı tercih eder.			
26. Eve gelen arkadaşı ile ortak kullanması gereken eşyalar (boya, kalem, kağıt vb.) olunca rahatsız olur			
27. Oyuncak ve eşyalarını başkaları arkadaşı /kardeşi ile paylaşır.			
28. Eve gelen arkadaşı ile yiyeceklerini (çikolata, şeker, kek vb) Paylaşmayı tercih etmez.			
29. Duygu ve düşüncelerini ailesi ile paylaşır.			
30. Market alışverişinde kendisine alınan çikolata, şeker, bisküvi vb aynısını kardeşleri/yeğeni/ arkadaşı içinde ister.			